

Läkarförbundet hoppas att apoteksmonopolet avskaffas

En seger för monopolet, säger regeringen om EG-domstolens dom om apoteksmonopolet. En dödsstöt för monopolet, säger handeln. Läkarförbundet hoppas på det senare.

EG-domstolen konstaterar i sin dom den 31 maj att det svenska apoteksmonopolet så som det nu är utformat strider mot gemenskapsrätten. Men domens konkreta betydelse för monopolets framtid är oklar.

Läkarförbundet är negativt till monopolet och hoppas att domen kommer att öppna för konkurrens.

– Domen öppnar för olika tolkningar, men vi agerar inte, vi väntar och ser. Vi hoppas att tolkningen blir att det blir möjligt för fler att sälja åtminstone receptfria läkemedel. Men helst skulle vi

»God och säker hantering av läkemedel hänger ihop med kompetens, inte med monopol«, säger Eva Nilsson Bågenholm.



önska att det blev tillåtet för fler aktörer att sälja även receptbelagda läkemedel, säger ordförande Eva Nilsson Bågenholm.

»Farmaceutisk kompetens är jätteviktigt« Regeringen lyfter fram god och säker läkemedelshantering, hög tillgänglighet i hela landet och låga priser som fördelar

med monopolet. Läkarförbundets mening är att sådant snarare uppnås via mångfald.

– God och säker hantering hänger ihop med kompetens, inte med monopol. Hög farmaceutisk kompetens är jätteviktigt.

– Tillgången tror jag kan bli betydligt bättre med en mångfald, och jag tror mångfald och konkurrens är en bra prispress, säger Eva Nilsson Bågenholm.

Redan idag finns ett stort antal så kallade apoteksombud i glesbygd, livsmedelsaffärer som lämnar ut läkemedel.

– Varför de måste vara ombud och inte tillåts sköta det själva kan man fundera över, tycker Eva Nilsson Bågenholm.

Elisabet Ohlin

»Fritt fram sälja läkemedel redan idag«

EG-domen innebär att det både är och har varit fritt fram för andra än Apoteket att sälja läkemedel, såväl receptfria som receptbelagda. Det menar Nils Wahl, professor i europeisk integrationsrätt vid Stockholms universitet.

Domen gör dessutom ingen skillnad på receptfria och receptbelagda läkemedel.

– Det betyder i princip att det är fritt fram idag, i förhållande till de bestämmelser som ger Apoteket monopol. Jag skulle kunna ställa mig och sälja mina gamla mediciner på Hötorget, säger Nils Wahl.

Om det inte strider mot någon annan bestämmelse förstås, tillägger han.

Apropå att vård- och äldreomsorgsminister Ylva Johansson har sagt att »svensk lag gäller« i väntan på att regeringen anpassar monopolsystemet till EG-fördragets krav säger Nils Wahl:

– Bara för att en politiker sagt vad som gäller behöver det inte vara sant. Det är faktiskt så att monopolet står i strid med EG-fördraget, säger Nils Wahl.

Inte heller kan Krister Hanner, tidigare VD för Bringwell, ställas till svars enligt lagen om försäljning av läkemedel

för att i strid med de svenska monopolreglerna ha sålt nikotinplåster och nikotintuggummi på Stureplan sommaren 2001. Stockholms tingsrätt har inväntat EG-domen för att kunna avgöra saken. Nils Wahl menar att Krister Hanner kommer att frikännas.

– Om de här reglerna har förklarats stå i strid med en högre rätt, då kan han inte dömas, säger han.

Svensk Dagligvaruhandel ser fram emot att kunna sälja receptfria läkemedel men vill överlägga med Socialdepartementet och andra myndigheter först. Nils Wahl tycker det är märkligt.

– Antingen har man rätt eller så har man inte, det är inget att förhandla om.

Flera kriterier ska uppfyllas

Exakt vad som skulle behöva ändras för att det svenska monopolsystemet ska bli förenligt med EG-fördraget framgår egentligen inte av domen.

Det är flera kriterier som måste vara uppfyllda. Men eftersom monopolet föll redan på diskrimineringsförbudet så har inte de övriga punkterna prövats. Ett sådant oprövat kriterium är om begränsningarna av konkurrensen står i proportion till de syften som ska nås.

Nils Wahl anser att monopolet måste ifrågasättas. Kanske gäller inte längre de skäl som fanns på 1970-talet.

– Det är inget som säger att inte privata aktörer skulle kunna skaka fram mediciner. Vi kanske inte har uppnått nirvana.

Att Läkemedelsindustriföreningen, LIF, vill behålla monopolet är inte konstigt, tycker han, eftersom det underlättar för LIF att endast ha en förhandlingsmotpart att vända sig till.

Elisabet Ohlin

Läkemedel enbart på apoteket?



Domen »en seger«, enligt vårdministern

Apoteksmonopolet så som det nu är utformat strider mot gemenskapsrätten eftersom systemet inte utesluter all diskriminering av läkemedel från andra medlemsstater. Det fastslog EG-domstolen förra veckan.

■ – Min bedömning är att apoteksmonopolet blir kvar, men vi måste göra en del anpassningar av regelverket, sa vård- och äldreomsorgsminister Ylva Johansson.

– Jag är glad att vi kan fortsätta med apoteksmonopolet. Det är en seger för vårt svenska sätt att hantera läkemedel.

Systemet måste anpassas

För att all diskriminering ska kunna uteslutas måste systemet anpassas på följande sätt, enligt Ylva Johansson:

Apotekets urvalssystem måste anpassas, insynen i det förbättras och tillgängligheten i butikerna måste öka. Den som är missnöjd måste kunna överklaga. Dessutom ska Apotekets produktinformation och marknadsföring av läkemedel ses över.

Detta ska ske så snart som möjligt, både genom lagreglering och genom att avtalet med Apoteket ändras.

Svensk lag gäller

Men i väntan på att detta sker gäller fortfarande svensk lag, hävdar Ylva Johansson. Enligt regeringens mening är det alltså fortfarande förbjudet för andra att sälja såväl receptbelagda som receptfria läkemedel.

Apoteket är skyldigt att tillhandahålla alla av Läkemedelsverket godkända läkemedel. För att undvika all diskrimi-

Vård- och äldreomsorgsminister Ylva Johansson hävdar att monopolet består. Hon vill inte ha en »vilda västern-försäljning« av läkemedel överallt.



nering, måste nu varenda butik ha alla läkemedel?

– Jag vågar inte spekulera i hur mycket man måste ha i varje butik, men tillgängligheten kan bli bättre, sa Ylva Johansson.

Kommer den ökade tillgängligheten att leda till högre priser?

– Min bedömning är att Apoteket kan förbättra sin service utan att höja priserna, till exempel genom ökad användning av e-recept.

Välkomnas av LIF

Regeringens bedömning välkomnas av Läkemedelsindustriföreningen, LIF, som ser monopolet som ett »ekonomiskt förmånligt och effektivt system för läkemedelsdistribution«. LIF drar slutsatsen att EG-domen lämnar åt regeringen att avgöra hur receptfria läkemedel ska få säljas. Enligt LIF bör regeringen undersöka om tillgängligheten kan förbättras genom att andra butiker kan bli godkända som försäljare av vissa receptfria läkemedel.

Elisabet Ohlin

elisabet.ohlin@lakartidningen.se



FOTO: PONTUS LUNDQVIST/PRESSENS BILD

Apoteket lovar ge bättre service

■ Apoteket lovar att följa regeringens uppmaning att förbättra tillgängligheten. Det ska ske genom ökat öppethållande, minskade kötider, fler apotek och nya distributionsformer.

Apotekets VD Stefan Carlsson sa förra veckan att han vill att Apoteket utvecklas som »första länk i vårdkedjan« för att avlasta sjukvården.

Enligt Stefan Carlsson har Apoteket redan idag tydliga regler för produktneutralitet, och det förekommer väldigt lite felexpediering av läkemedel i Sverige.

Genom generikasubstitutionen sparar Apoteket 700 miljoner kronor årligen åt samhället i minskade kostnader för receptfria läkemedel, men han sa också: Så fort vi byter ut till ett billigare läkemedel blir det en belastning för företaget.

Han bedömer ändå att Apoteket har råd med en ökad tillgänglighet. Genom att öka effektiviteten, se till att ha rätt kompetens och rätt antal anställda, kan det bli utrymme för fler butiker. **LT**

Hans Rosling gör debut i »Sommar«

Hans Rosling, professor i internationell hälsa vid Karolinska institutet, är en av årets debuterande sommarpratarna. Han talar i P1 den 25 juli.

■ Vad ska du prata om?

– Ha ha, jag tog den 25 juli för att jag skulle ha tid att tänka på det.

Hans Rosling känner sig ödmjuk inför uppgiften, det känns stort att bli tillfrågad, och lite ångestladdat. Vad programmet kommer att kretsa kring är han dock rätt klar över.

– Jag ska berätta om mitt spännande yrkesliv. Jag har ägnat tjuo år åt grätforskning i Afrika, åt

den svälthotade befolkningens konsumtion av kassavagröt och dess samband med förlamningssjukdomen konzo. Jag har tillsammans med min forskargrupp beskrivit en ny sjukdom som uppträder i svälthotade samhällen på grund av att man inte hinner avgifta kassavarötterna.

– Jag har varit lärare i internationell hälsa och startat kursen Global hälsa vid Karolinska institutet och i Uppsala.

Varje termin deltar ett åttiotal studenter, de flesta men inte alla blivande läkare. De skickas ut till medicinska fakulteter i Indien, Iran, Tanzania eller Kuba.

– Jag ska också berätta hur det gick till när jag blev tvungen att undersöka om Fidel Castro hade normalt färgseende.

Till sist kommer Hans Rosling att tala om utvecklingen i världen.

De flesta länder som på 1960-talet kallades u-länder har sedan dess blivit i-länder. Barnadödligheten har sjunkit, och de flesta människor i världen lever nu som i Sverige under 1900-talet eller bättre.

Statistiksamarbetet sker via Gapminder Foundation, som grundades i februari och i vilken Hans Rosling är ordförande, se www.gapminder.se.

Läs mer om Hans Rosling och utvecklingen i världen på www.svt.se under Aktuellt's fördjupningar, publicerat 2 juni. Läs också Roslings inledningsartikel till Läkartidningens serie Global hälsa, LT nr 3/2004.



FOTO: JOHAN LUNGSTROM/SR
Debutant i Sveriges radios »Sommar«, Hans Rosling.

Elisabet Ohlin